

Indrăzneală sau lașitate

S-au înmulțit în vremea din urmă „modernii”. Ei ridică pe terenuri de carton și flutură amenințător iatagane de tinichea, în apărarea tresăririlor de geniu ale... neînțeleșilor.

Din păcate, ei uită, uită fără remușcări. Ei uită, în primul rând, că limbajul tuturor întortocheșilor sterili este în artă reflecția unei duble lașități. Pe de o parte, această lașitate se manifestă în raport cu propria persoană a... artistului, care evită, în labirintul neînțelegerilor căutate cu zel, confruntarea frontală, responsabilă, cu lucrurile grave, importante. Pe de altă parte, aceeași lașitate apare cu evidență și în raport cu ceilalți, în măsura în care zonele de compactă și inutilă enigmă înlesnesc posibilitatea de a nu comunica (cu cititorii, cu spectatorii) asupra problemelor însemnate, capitale ale existenței omului contemporan.

Dubla lașitate a pasiunii pentru criptogramele artistice oferă, ce-i drept, un anumit confort, căruia i se rezistă cu multă dificultate. Arthur Adamov remarcă, în acest spirit: «impostura pretinsei „avangărzi”, care escamotează realitatea în avantajul unui *no man's land* (tară a nimănui) etern, sinistru, consolant, *confortabil*» (sublinierea n.n. H.D.).

Și tot ei mai uită ceva. Ei uită că felișizarea experimentului, a laboratorului în artă nu conduce în mod obligatoriu la supreme, la inegalabile descoperiri. André Veinstein, într-o lucrare interesantă — „Teatrul experimental” (*Le théâtre expérimental*) — apărută în 1968, face o observație care nu este cu desăvârșire lipsită de temeii: „teatrul experimental din ultimii cincisprezece ani pare mai degrabă să reia și să prelungească căutările anilor 1905—14, 1920—25 decât să ofere inovații veritabile.

Oricât ar părea, pentru cavalerii tuturor modernismelor fără acoperire, de neispititoare o constatare, n-o putem evita: nu-i suficient să fi tulburat o ordine stabilită pentru a fi înstăurată una autentică nouă.

De aceea, caratul noutății autentice se evaluează în mod obligatoriu și prin dimensiunea ingeniozității valabile, și prin aceea a gravității sigure. Omul de azi își distribuie sensibilitatea sa acută, *modernă* și pe canalul repudierii motivelor desuete din artă, și pe acela, esențial, al abordării dilemelor zguduitoare și a adevărurilor solemne pe care le trăiește și proclamă cetățeanul veacului nostru.

Într-o asemenea perspectivă, prefer nu o dată soluțiile mai puțin insolite, dar cu certitudine imobile de pasiunea modernă a căutărilor definirii omului de azi și a omnicelui lui dintotdeauna.

Le Corbusier menționa într-un rând că „tradiția este îndrăzneală”. Și oricât ar părea de paradoxal, formularea sa nu intră în nici o contradicție cu logica. Mi-am amintit de acest enunț cu plăcere de multe ori, atunci când m-am întâlnit cu un anumit academism al avangărzii, care, după ce și-a dobândit dreptul de a fi considerată nouă, se repetă cu pedanterie și lipsă de fantezie, plătisind copios și intrând în bună concurență cu vechiul și stupidul.

Există, pe o aceeași linie de „impostură a avangărzii” (cum se exprima Adamov), și o dezolantă banalitate a originalității cu orice preț. Îi descoperi foarte lesne rădăcinile și în tradițiile solide ale lipsei de talent, și în dorința nesăbuită de tihnă indiferentă, de frenetică disimulare a unei mizerabile lipse de curaj.

Sînt încredințat că tradiția poate deveni îndrăzneală. Sînt sigur că pseudomodernitatea rămîne extrem de frecvent coincidentă cu o imensă lașitate. Detest confortul încăleșirilor și iubesc cu pasiune complexitatea limpezițiilor.

Și, în orice caz, nu cred că se poate diagnostică modernul în arta teatrului, în afara raporturilor sale vitale cu îndrăzneala sau lașitatea.